

ТАТАР ХАЛКЫ ТАРИХЫ ҺӘМ МӘДӘНИЯТЕ

(Урта гасырлар)

Татар телендә төп гомуми белем бирү мәктәбенең
6 нчы сыйныфы өчен уку әсбабы

*Татарстан Республикасы
Мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан
рөхсәт ителгән*

КАЗАН
ТАТАРСТАН КИТАП НӘШРИЯТЫ
2012

Авторлары:

- Хужин Ф. Ш. — тарих фәннәре докторы (§ 1—3, 6—9);
Миргалеев И. М. — тарих фәннәре кандидаты (§ 4, 5, 10, 11);
Рәхимҗанов Б. Р. — тарих фәннәре кандидаты (§ 10, 12, 16);
Заһидуллина Д. Ф. — филология фәннәре докторы (§ 14, 15);
Гибатдинов М. М. — педагогика фәннәре кандидаты (§ 16; методик аппарат);
Халитов Н. Х. — архитектура докторы (§ 17);
Гыймазова Р. А. — тарих фәннәре кандидаты (§ 18—19);
Макаров Г. М. — сәнгать фәннәре кандидаты (§ 20);
Мортазина Л. Р. — педагогика фәннәре кандидаты (§ 13);
Биктимирова Т. Ә. — тарих фәннәре кандидаты (§ 21).

Фәнни редакторы:

Гибатдинов Марат Мингали улы — педагогика фәннәре кандидаты.

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
- Bibliothek -

Рецензентлары:

- Хораськина Р. И. — югары категорияле укытучы,
КФУның өлкән укытучысы;
Төхвәтуллин А. Х. — тарих фәннәре кандидаты, доцент;
Чибинова Н. В. — югары категорияле укытучы,
ТРның атказанган укытучысы.

2012/4188

Охраняется действующим законодательством об авторских и смежных правах (Гражданский кодекс РФ, ч. 4, гл. 70). Воспроизведение всей книги или её части на любых видах носителей запрещается без письменного разрешения издательства.

Татар халкы тарихы һәм мәдәнияте (Урта гасырлар) : татар
Т23 телендә төп гомуми белем бирү мәкт. 6 нчы с-фы өчен уку әсбабы.—
Казан : Татар кит. нәшр., 2012.— 215 б. : рәс. б-н.
ISBN 978-5-298-02263-7

Уку әсбабында татар халкы тарихының Алтын Урда һәм татар ханлыклары (Казан, Әстерхан, Кырым, Себер ханлыклары) чоры турында баян ителә. Шулай ук бу чорның татар мәдәнияте (музыка, әдәбият, фольклор, архитектура) казанышларына, халыкара мәдәни багланышларга да аерым игътибар бирелә. Китапка беренче тапкыр тормыш-көн күреш һәм татар тарихында хатын-кызлар ролен яктырткан бүлекләр дә кертелде. Әлеге китап татар халкы тарихын һәм мәдәниятен тирәнрәк өйрәнәргә теләүче укучыларга юнәлтелгән.

УДК 94(470.41)653
ББК 63.3(2Рос=Тат)4 я72

ISBN 978-5-298-02263-7

© Татарстан китап нәшрияты, 2012
© Бизәү. Татарстан китап нәшрияты, 2012

Кереш 3

Беренче бүлек

МОНГОЛ ЯУЛАП АЛУЛАРЫ. ЖУЧИ ОЛЫСЫ (АЛТЫН УРДА)

- § 1. Борынгы монголлар һәм татарлар. Монголларның Идел Болгарын яулап алуы. Жучи Олысы төзелү 4
- § 2. Алтын Урда чәчәк ату чорында 12
- § 3. Алтын Урда мәдәнияте. Мәгариф һәм фән үсеше 21
- § 4. Алтын Урдада тормыш-көнкүреш 28
- § 5. Алтын Урдада ислам һәм дини вазгыять 35

Икенче бүлек

ТАТАР ХАНЛЫКЛАРЫ — АЛТЫН УРДА ВАРИСЛАРЫ (XV — XVI ГАСЫРЛАР)

- § 6. Алтын Урданың таркалуы һәм татар ханлыклары оешу 42
- § 7. Казан ханлыгы — Урта Иделдә яңа дәүләт 50
- § 8. Казан ханлыгы мәдәнияте һәм мәгарифе 59
- § 9. Казан ханлыгы: мөстәкыйльлектән һәлакәткә таба 68
- § 10. Олуг Урда, Әстерхан ханлыгы, Нугай Урдасы 78
- § 11. Кырым ханлыгы 89
- § 12. Себер ханлыгы 101

Өченче бүлек

XIII — XVI ГАСЫРЛАР ТАТАР МӘДӘНИЯТЕ

- § 13. Алтын Урда һәм татар ханлыклары чорында фольклор 116
- § 14. Алтын Урда чоры төрки-татар әдәбияты (XIII гасырның икенче яртысы — XV гасырның беренче яртысы) 128
- § 15. Казан ханлыгы чоры әдәбияты (XV йөзнең икенче яртысы — XVI йөзнең беренче яртысы) 139
- § 16. Урта гасырларда татарлар һәм Евразия халыклары арасындагы мәдәни багланышлар 148
- § 17. Алтын Урда һәм татар ханлыклары архитектурасы 161
- § 18—19. Татар милли киеме тарихы (XIII—XVI гасырлар) 176
- § 20. XIII—XVI гасырларда татар музыкасы 187
- § 21. Татар тарихында хатын-кызлар (XIII—XVI гасырлар) 195

Йомгак 206

Татар халкы һәм Татарстан тарихының төп даталары (Урта гасырлар) 207

Тарихи шәхесләр 208

Тарихи төшенчәләр сүзлеге 210

Тәкъдим ителгән әдәбият 212

Интернет-сайтлар 214